

DIALOG CU PRINCIPIUL

Cînd tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej vorbea la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, îmi treceau prin minte o sumă de împrejurări concrete, de străduinţe, de căutări, de înfăptuiri, o sumă de elemente de viaţă din viaţa scriitoarească şi din cealaltă, mai largă, a oamenilor care desăvîrşesc construcţia socialistă a ţării; şi fiecare vorbă, chemînd aceste reprezentări concrete, era o sinteză sobră a lor. Din cîteva cuvinte am înţeles şi ce am făcut mai bine, şi ce am făcut mai puţin bine; unde trebuie să dublez efortul şi ce am de evitat; ce îmbunătăţiri sînt dator să urmăresc şi ce îmbunătăţiri sînt în drept să pretind de la critica literară. Principiul calităţii, slăbit uneori de practica scriitoricească, a fost reafirmat şi întărit; duşmanul, ameţit şi edulcorat uneori, răbdat uneori cu complezenţă, fie că se numea apologetism, negativism sau subiectivism, a fost din nou reperat cu claritate. Dindărătul cuvintului ţişneau unele practici concrete ce erau stigmatizate, şi fiecare din scriitorii aflaţi în sală îşi adjuceca acea citime care simţea că-l priveşte pe el, efectiv.

Era un dialog cu principiul. Primul secretar al partidului spunea, tare, ce este de făcut, iar tu îţi spuneai încet ce n-ai făcut încă, ce ai de gînd să faci, îţi clarificai angajamentele în perspectiva solidă a viitorului.

Se întrupa din cuvînt certitudinea acestui viitor spre care ne străduim cu toţii.

E tulburător să te gîndeşti, ca scriitor, că dacă pentru 1965 se cunoaşte de pe acum cifra de control a puterii electrice instalate, a încălţămintei sau a locuinţelor, în schimb nu se cunosc operele literare ce se vor naşte în această perioadă şi care incontestabil vor trebui să urmeze în calitate curba ascendentă a bunăstării generale. E tulburător ca răspundere să ştii că ai în faţa ta, deschisă, această zonă, pe care va trebui s-o populezi cu fructul celor mai bune strădanii ale tale, în așa fel încît 1965 să nu te găsească înapoia sporului seminelor tăi. În așa fel încît ei să se recunoască.

„Nu poate fi mulţumire mai mare pentru un scriitor al timpurilor noastre decît ca în opera lui cititorul, fărăur al noii orînduiri, să recunoască propria sa viaţă, gîndurile şi năzuinţele sale.“

Criteriau mare, de nedezminţit! Bucurie supremă pentru un creator!

Mi-au trecut prin minte, ca un fulger, două sau trei din ratificările cele mai mari pe care le-am primit pînă acum: „cîte zile ai stat la N în casa inginerului X?“, sau „nu-i așa că inginerul X e cutare?“ sau: „cînd ai vorbit cu soţul meu şi ţi-a spus povestea aceea? Cum, n-ai vorbit? Doar e povestea noastră!“.

Apoi, mi-au venit în gînd cei de la I.O.R. Acum vreun an, la iniţiativa Comitetului oraşenesc de partid şi a Uniunii Scriitorilor, fiind puşi în legătură unii scriitori cu unele fabrici din Bucureşti, am cunoscut mai bine I.O.R., fabrică de înaltă tehnicitate. Cînd, peste o vreme, echipa de teatru nou înfiinţată căuta o piesă pentru concurs, am încercat să scriu una pe datele interpreţilor şi pe specificul fabricii, folosind experienţa cîştigată pînă atunci. Am scris-o. Am citit împreună această piesă a noastră, dar la distribuirea ei am lipsit. Ducîndu-mă din nou, am constatat că interpreţii se aşezaseră singuri în rolurile lor, recunoscîndu-se în ele (nu ca istorie, fireşte, ci ca asemănare tipologică).

Mi-am spus că lucrul e pornit bine; mi-am dat seamă și cât mai lipsea pînă la desăvîrșirea artistică cu care sîntem datori, dar totuși, cită mulțumire să simți că ești pe aproape, că omul timpului tău se recunoaște în trăsăturile și gesturile pe care i le-ai surprins, sau și le însușește pe cele cu care l-ai împodobit, în spiritul evoluției generale!

Cum vom face ca oamenii din 1965 să se recunoască în operele pe care le vom scrie? Trăind în mijlocul lor, trăind viața lor, amestecînd viața lor cu a noastră.

Atenție la viață, atenție la tineret, atenție la modul de reflectare a acestei vieți, la perspectiva realist-socialistă a faptelor din jurul nostru; atenție la măiestrie și la limba literară! Îndemnul e limpede și simplu. Principiul, exprimat cu fermitate, e același.

Dar dincolo de această confruntare intimă cu linia teoretică, pe care am făcut-o fiecare din noi, dincolo de enunțurile clare din care unele au mai fost formulate — ceea ce dovedește permanența lor —, dincolo de dialogul cu principiul, am simțit pe umăr o mîină caldă, puternică și tovarășească, acea mîină sigură care ne însoțește în căutările noastre, ne îmbărbătează și nu ne lasă să rătăcim.

Mîina făuritoare de istorie, mîina de prieten.

Vom face totul să-i merităm și aplauzele.

Paul Everac

...ȘI DESPRE MODESTIE

Despre emoția pe care a trezit-o, în rîndurile scriitorilor, cuvîntul partidului, rostit de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința lor pe țară, e greu să te exprimi în cuvinte.

Pudoarea sentimentelor mi se pare a fi mai mult decît un semn de măsură și ținută. Entuziasmul nu trebuie lăsat să irumpă și să se irosească în imnuri în care se cîntă pe el însuși, ci, prin supape chibzuit deschise, el trebuie îndreptat spre masa de lucru pentru a se transforma în faptă.

Cum, pe de altă parte, cuvîntarea cuprinde o bogăție de principii și un program complet de muncă ce nu pot fi epuizate în comentariul unui scurt articol, aș vrea să mă opresc aici doar asupra unuia din îndemnurile-îndreptar adresate scriitorilor, de conducerea partidului.

Este vorba de necesitatea *modestiei* în munca noastră. De fapt, alineatul din care am extras acest deziderat poate fi socotit drept o definiție a operei artistice, considerate prin prisma relațiilor dialectice dintre fond și formă, dintre cunoaștere și măiestrie: „Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntînd cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeului, ci sînt rezultatul cunoașterii adînci, al studiului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale“.

Or, a include modestia ca un principiu și ca un element al unei astfel de definiții mi se pare deosebit de interesant. Asta înseamnă a investi o atitudine